ל׳ כסלו

משניות מבוארות

מסכת תענית פרק ג

שם כבוד מלכותו לעולם ועד, אמרו חכמים, לא היינו מוהגין כן לענות ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, אלא בשעבר המזרח של עזרה, והבה הבית שעבר המזרח של הר הבית, לפי שהיו מזכירין הקרבנות במקדש. ש"ב עבודת הקרבנות בתי אבות, כל בית אב עובד ביומו, ואנשי מעמד, הינו שהיו בישראל המחלקין לכ"ד משמרות וראש המעמד עולה לירושלים עם כמה מאנשי המעמד, כדי שיהיה שליחם מישראל לעמוד על קרבן התמיד שהיה קרב מומחצית הקטן שבנו מכל ישראל כמ"ב.

ל׳ כסלו

1) שלש תעניות הראשונות שנזרו בית דין, אנשי משמר מתענין, ולא משלימין, לא גומרין התענית, שאם תכבד העבודה על אנשי בית אב, יבאו לעזור להם, ואם היו מתענין ומשלימין, לא היה להם כח לעמוד בעבודה, ואנשי בית אב לא היו מתענין כלל, שג' ראשונות אינן חמורות כל כך. **שלש שניות, אנשי משמר מתענין ומשלימין, ואנשי בית אב מתענין ולא משלימין, שבע אחרונות, אלו אנשי בית אב, ואלו אנשי משמר מתענין ומשלימין, דברי רבי יהושע, וחכמים אומרים, שלש תעניות הראשונות, אלו אנשי בית אב, ואלו אנשי משמר, לא היו מתענין כלל, שלש שניות, אנשי משמר מתענין ולא משלימין, ואנשי בית אב לא היו מתענין כלל, שבע אחרונות, אנשי משמר מתענין ומשלימין, ואנשי בית אב מתענין ולא משלימין.** כיון שהזכיר התנא דין תענית לאנשי משמר, מפרש עוד דיינם ששיך להם, ולא קאי אתעניית, כתוב בתורה (ויקרא י. ט) "יין ושכר אל תשת", שהכהנים שתויי יין אסורין בעבודה.

2) אנשי משמר, בשבוע שלהם, מתרים לשתות יין בלילות, שאין הרבה בעזרות לבדן, רק הקרבת אברים, ולהבעלות שפקעו מן המזבח, ואין לחוש שיצטרכו להם, **אבל לא בימים,** שמא תכבד העבודה על אותו בית אב, ויצטרכו לסייע אנשי משמר, **ואנשי בית אב ביום עבודתם, לא שתו יין ביום,** משום העבודה, **ולא בלילה,** שצריכין להבעלות אברים ופדרים שפקעו מעל המזבח, וכן אם לא גמרו ביום להבעלות האברים, מעלין אותן בלילה. **אנשי משמר המכהנים, ואנשי מעמד** מישראל, שהיו קבועין בירושלים ועומדים על קרבן בני ישראל, ומתפללים שיעלה לרצון, דבקל קרבן המקריב צריך לעמד על בניו בשעת ההקרבה, וקרבן התמיד מקל שראל היה, **לכן אסורין משקה, ומלבבם,** כדי שיסתפרו ויכבסו קודם לכן, כדי שלא יכנסו למשמר שלהם אל המעמד שלהם ויסמכו שיסתפרו באחד מימי שבוע של המשמר, אבל **ובחמישי** שבשבוע שלהן, **מתרין, מפני כבוד השבת,** שבערב שבת מפני הטרח לא הטריחום. **ח) כל הכתוב במגילת תענית,** שנכתבה בזמן חכמים כשלא התירו עדיין לכתב הלכות, וכתוב בו ימים שנעשה בהם נסים לישראל, כשכתוב **דלא למספד בהם, בימים שהם טוב, אבל לאחריו מתר** בהספד, כיון דעבר יום טוב לא חישינן, **רבי יוסי אומר, לפניו ולאחריו אסור,** וקל שכתוב רק **דלא להתענאה בהון** שאסור רק בתענית ומתר בהספד, **לפניו ולאחריו מתר** אפלו בתענית. **רבי**

3) שלש תעניות הראשונות, אנשי משמר מתענין ולא משלימין, ואנשי בית אב לא היו מתענין כלל. שלש שניות, אנשי משמר מתענין ומשלימין, ואנשי בית אב מתענין ולא משלימין. שבע אחרונות, אלו ואלו מתענין ומשלימין, דברי רבי יהושע, וחכמים אומרים, שלש תעניות הראשונות, אלו ואלו לא היו מתענין כלל. שלש שניות, אנשי משמר מתענין ולא משלימין, ואנשי בית אב לא היו מתענין כלל. שבע אחרונות, אנשי משמר מתענין ומשלימין, ואנשי בית אב מתענין ולא משלימין.

4) אנשי משמר, בלילה אחד מאמור, שלמדנו בפרק שני, שבתחילה רק היחידים מתענין, אינו אלא **ברביעה ראשונה,** דהינו שצריך לעבר שלשה זמנים ג, זו, וי"ז מרחשון, ולא ירדו גשמים, ואמרו בעתן וגדלו **צמחים ששנו** מזריעתן, קנון תחת החטה יצא חוזר, מין קוץ שלו בני הדאם, והטעם שאין מתפללין על רוב טובה, (אבל בשבע אחרונות, כמו בשבע אחרונות דפקיר קמא, דכל חמר שבתענית אחרונות נוהגות בראשונות, דכאן היא מכת מדינה, ואם לא יתקנו יסכדו לגמרי. **וכן שפסקו גשמים בין פשח דהינו** רביעה ראשונה לגשם שהיא רביעה שניה. **ארבעים** יום, **מתריעין עליהם מיד מפני שהיא מכת בצרת,** דהינו גשמים מועטים, ומתיקר השער עד התבואה (רש"י באבות פ"ה מ"ח). **ב) ירדו** גשמים בנחת שהוא טוב רק **לצמחין, אבל לא לאילן,** שאינו מועיל לפרות האילן, **אלו שירדו בכח,** שזה טוב **לאילן, ולא שהו טוב לצמחים,** או שירדו **לזה לצמחים, ולזה לאילנות, אבל לא ירדו** מי הסוזן **לבורות** מגלין, **לשיחין,** (בורות וקרנין, **ולמערות,** [בורות מכסין] שבהן מכנסין מים לשתות, **מתריעין עליהן מיד,** בין שלא

ירדו גשמים לאילנות, בין שכבר ירד מטר ולא יהיה כפי שיהי צריך לזרעים, הבדר מראה שהגשם הצריך תתאחר הרבה, וכן כשיגיע פרוס הפסח הינו ט"ו ניסן לפני פסח ולא ירדו גשמים למלאת הבורות **לשתות, הרי מסכנים הבאמא,** ולכן מתריעין עליהם מיד. **ג) וכן עיר**

ג וכן עיר שלא ירדו עליה גשמים, דכתיב (עמוס ד) **והמטרתי** על עיר אחת ועיר אחת לא אמטיר, **חלקה אחת תמטר** וגו', אותה העיר מתענה ומתרעת, **וכל סביבותיה, מתענות** ולא מתריעות. רבי עקיבא אומר, מתריעות אותה העיר מתענה ומתרעת, **ד וכן עיר שיש בה דבר** מ**פלה,** אותה העיר מתענה ומתרעת, **וכל סביבותיה מתענות** ולא מתריעות. רבי עקיבא אומר, מתריעות אותה מתענות. איזהו דבר, עיר המוציאה **חמש מאות רגלי** לבד מהבנים והנשים (רש"ב) **ויצאו ממנה שלשה מתים בשלשה ימים זה אחר זה,** כל מי אחד, **הרי זה דבר,** אם **מכאן** בין שמפסיד ג' בנים אחד, או בד' ימים, **אין זה דבר** דאקראי בעלמא הוא (רש"י). **ה) אל אלו מתריעין בכל מקום,** אפלו במקומות הרחוקים הרבה מפני שהיא מכה המלכת, **על השדפון,** שמפסיד התבואה ומרוקנת אותה מן הגרע. **ועל הירקון,** תבואה שהכיסיתו קרקע, ויש אומרים חלי שהופך מראה פני האדם כירק השדה. **על הארבה, ועל החסיל** שהן מיני ארבה, **ועל הרעה** שנראה בימים בישוב. **ועל החרב,** של חילות המובורות ממקום למקום, **ואף על פי שאין באות בהלהם** על העיר, אלא עוברות דרך העיר למקום אחר, **מתריעין עליה** בכל מקום באותה מדינה, **מפני שהיא מכה המלכת** כל אחת מאלו מתפשטת מהר בכל מקום, וגם מתגדלת בסוסה יותר מתחלתה (תפא"י). **ו) מעשה שירדו זקנים מהסנהדרין** (תפא"י) **מירושלים, לעיר הגליל** שבצרעת תבואה קשה שיעור לאפות בה כמלא **פת** אחת, שהיה בה **שדפון ובשאקלון** בארץ פלשתים, **ועוד גזרו** וקזקנים **תענית על שאכלו זאבים** שני תינוקות **בעבר הירדן,** ובמקום שני תינוקות **בעבר הירדן, מפני שהיא** מכה מהלכת, **רבי יוסי אומר, לא על שאכלו גזרו** אלא **על שנראה** זאבים בעיר. **ז) על אלו מתריעין** בתפלה **בשבת** בעננו, אבל לא בשופר, **וכן** אין מתריעין, **על עיר שהיפוסה**

ל׳ כסלו

משניות מבוארות

מסכת תענית פרק ג

גומים, או נבה, ועל סניפה המטרפה, מתחבטת **ומשתברת בים,** ועל **ריח** רוחה סערה. **רבי יוסי אומר,** שזעקין שיצאו **לעזרה, ולא בצעקה** לתפלה בשבת, דאין אנו בטוחין שתוציע תפלתנו. **שמעון התימני אומר,** מתמנית **היה אף על הדבר** שזעקין בשבת, **ולא הודו לו חכמים,** להתריע בשבת על הדבר. **ח) על כל צרה שאנו רוצים שלא תבוא על הצבור** (ברש"י לשיטה מעלא קמן) שהיו אל חרם, **ואפשר לבלבלם, בשביל שלא יטוקו** מפני הגשם, שבטוח היה שתתקבל **תפלתו התפלל לא כך שאלתי, אלא גשמי ברות** (דהינו למלאת **בורות, שיהיו** (מקבין) **התחילו לירד בזעף, ומערות** (מקבין) **התחילו לירד בזעף, אמר לא כך שאלתי, אלא גשמי רצון ברכה ונדבה, ירדו כתיקונן, עד שיצאו ישראל מירושלים להר הבית מפני הגשמים,** שהר הבית גבוה מירושלים, **באו ואמרו לו לחוני המעגל עליהם** שיתפלל **כשם שהתפלל עליהם** שיירדו הגשמים **שירדו, כך התפלל עליהן שילכו להן. אמר להם צאו וראו אם נמחית** מנקבה במים, **אבן הטוענים** אבן גבוה **שעליהם** יש מכריזין המציאות שמצאו, ולכן נקרא טוענים, ויש אומרים שאי אפשר שבטוח שלא **אמר לא כך אלא** אם כמבול לבדו, ומכאן אי אפשר לבחמות שנשבעו שלא יביא מבול לעולם כן אי אפשר

ירדו גשמים לאילנות, ולא יהיה כפי שיהי צריך **לזרעים, הבדר מראה שהגשם הצריך תתאחר הרבה, וכן כשיגיע פרוס הפסח הינו ט"ו ניסן לפני פסח ולא ירדו גשמים למלאת הבורות לשתות, הרי מסכנים הבאמא, ולכן מתריעין עליהם מיד. ג) וכן עיר שלא ירדו עליה גשמים,** דכתיב **זה** הביר ראוין שבדר זה לעיר ירדו, **ולא** המבנה העולם, **דכתיב** (עמוס ד. ז) **"והמטרתי על עיר אחת ועל עיר אחת לא אמטיר, חלקה אחת תמטר,** (ותהא במקום מקר) **וגו' לכן אותה העיר שלא ירדו גשמים מתענות ומתרעת** בשופר **וכל סביבותיה** שירדו בהם גשמים **מתענות** שאנשי אותה העיר שלא ירדו בה גשמים יבאו לקנות בעיר שירדה בה גשמים, **ולא מתריעות,** כביום הספרים שמתענין ולא מתריעין, **רבי עקיבא אומר,** לקבר, **מתריעות ולא מתענות,** כראש השנה שמתריעין ולא מתענין (ר"ן בשם ירושלמי). **ד) וכן עיר שיש בה דבר** בבני אדם, **או** מפולת שחומות הבריאות, והבתים (רש"י) נופלות, **אותה העיר מתענה ומתרעת** מיד, **וכל סביבותיה מתענות** כדי להשתתף בצערן ולבקש עליהן הבים (רש"י). **ולא מתריעות. רבי עקיבא אומר, מתריעות ולא מתענות** כמשנה ג. **איזהו דבר, עיר המוציאה חמש מאות רגלי** לבד מהבנים והנשים (רמב"ם) **ויצאו ממנה שלשה מתים בשלשה ימים זה אחר זה,** כל מי אחד, **הרי זה דבר,** אם **מכאן** בין שמתו ג' בנים אחד, או בד' ימים, **אין זה דבר** דאקראי בעלמא הוא (רש"י). **ה) אל אלו מתריעין בכל מקום,** אפלו במקומות הרחוקים הרבה מפני שהיא מכה המלכת, **על השדפון,** שמפסיד התבואה ומרוקנת אותה מן הגרע. **ועל הירקון,** תבואה שהכיסיתו קרקע, ויש אומרים חלי שהופך מראה פני האדם כירק השדה. **על הארבה, ועל החסיל** שהן מיני ארבה, **ועל הרעה** שנראה בימים בישוב. **ועל החרב,** של חילות המובורות ממקום למקום, **ואף על פי שאין באות בהלהם** על העיר, אלא עוברות דרך העיר למקום אחר, **מתריעין עליה** בכל מקום באותה מדינה, **מפני שהיא מכה המלכת** כל אחת מאלו מתפשטת מהר בכל מקום, וגם מתגדלת בסוסה יותר מתחלתה (תפא"י). **ו) מעשה שירדו זקנים מהסנהדרין** (תפא"י) **מירושלים, לעיר הגליל** שבצרעת תבואה קשה שיעור לאפות בה כמלא **פת** אחת, שהיה בה **שדפון ובשאקלון** בארץ פלשתים, **ועוד גזרו** וקזקנים **תענית על שאכלו זאבים** שני תינוקות **בעבר הירדן,** ובמקום שני תינוקות **בעבר הירדן, מפני שהיא** מכה מהלכת, **רבי יוסי אומר, לא על שאכלו גזרו** אלא **על שנראה** זאבים בעיר. **ז) על אלו מתריעין** בתפלה **בשבת** בעננו, אבל לא בשופר, **וכן** אין מתריעין, **על עיר שהיפוסה**

מער לא התרעמנו. בזמנן הזה שאין בית המקדש קים, **מתרים** בכל הימים הנזכרים במגלת תענית, הן להספיד, והן להתענות. חוץ מבנה, **מפרסם** וגלוי לכל ישראל של הלכת **שלו** בו המצות **ובמצות** בכל לשון ישראל, **ולא** ידי שנזנבו בו המצות **לכל** ישראל **ידי** שנזנבו בו המצות **לכל** ישראל **ידי** שנזנבו בו המצות **לכל** ישראל **ידי**